

Fig. 1. Svendborg set fra nordøst. Malet af F. C. Lund 1853. I Svendborg Museum. – *Svendborg seen from the northeast. Painted by F. C. Lund, 1853.*

KIRKERNE I SVENDBORG

INDLEDNING

*Byens topografi og opståen.*¹ Byen er anlagt ved en meget gunstig naturhavn. Denne udgøres af en lille bugt, som fra Svendborg Sund skærer sig ind i Fyn nær det punkt, hvor Skårupøre Sund og Thurø Sund forgrener sig mod øst og syd. Den middelalderlige bebyggelse udfyldte en mere end 20 m høj, oprindelig stejlt afgrænset bakke, der som et næsagtigt forland skød sig ud i de omgivende engdrag. Områderne syd for byen prægedes af våde enge og småbække. Nord for byen løb Springsbæk ud i det lave engområde, Dronningemaen. Vejene fra Odense og Fåborg forenedes nogle kilometer nordvest for byen og fulgte en lav bakkekam frem til bybanken.

At byen blev anlagt ved et naturligt overfartssted mellem Fyn og Tåsinge, var næppe en tilfæl-

dighed, og som centrum for forbindelsen mellem øerne i det sydfynske øhav og omverdenen har dette betydelige opland givet byen mulighed for at udvikle sig til den vigtigste fynske søkøbstad. Byen har haft nære forbindelser til Nordtyskland i form af handel, men også kulturpåvirkninger er kommet til sydfra, hvilket ikke mindst kan aflæses i de to sognekirkers arkitektur.

Stednavnet Svendborg (tidligst anført »Swineburgh«, jf. ndf.) er sammensat af to led, hvoraf sidste led 'borg' ganske enkelt betyder borg eller befæstning og utvivlsomt refererer til byens, dog ikke stedfæstede, borg af samme navn. Det første led er antagelig afledt af dyrenavnet 'svin', en paralleldannelse til andre sydfynske borgnavne med dyrenavneforled.²

Fig. 2. Den middelalderlige befæstnings formodede forløb. Efter *Reinholdt*, suppleret efter *Krongaard Kristensen* 2008 (jf. note 119). – *The probable course of the medieval fortification.*

Svendborg omtales første gang 1229, da Valdemar Sejr skænkede borgen til sin portugisiske svigerdatter Eleonora.³ Selve byen nævnes ikke, men må have eksisteret på dette tidspunkt, hvilket også synes at blive bekræftet af *†Gråbrødre Klosters* grundlæggelse 1236 (jf. ndf.). En sådan institution kræver et bysamfund af en vis størrelse, men byens ældst kendte privilegier blev først stadfæstet 1253.⁴ Arkæologiske vidnesbyrd tyder imidlertid på en grundlæggelse af byen senest o. 1150 eller måske endda tidligere.⁵ De ældste spor er lokaliseret ved gadekrydset nordøst for Skt. Nikolaj Kirke på Møllergade 6. Fundene består af både genstande og husrester, heriblandt et hus, hvori indgår pæle, som er dendrokronologisk dateret til 1156.⁶ Ved udgravninger øst for Skt. Nikolaj Kirke er ligeledes fundet spor af bebyggelse fra 1100-tallet.⁷

Selve borgen Swineburgh er som nævnt ikke arkæologisk påvist, og der eksisterer forskellige teorier om dens placering. Det mest sandsynlige er, at beliggenheden skal sættes i forbindelse med fæstningstårnet Skattertårnet, som vides at

have ligget i Kullinggade. Tårnet kendes fra flere beretninger og kan med sin beliggenhed i udkanten af byen netop have været stedet for den oprindelige borg.⁸ En anden tolkning af borgens placering, som især har været fremført i ældre litteratur,⁹ nævner bakken, hvor man nu finder Vor Frue Kirke. Der er imidlertid i nyere tid foretaget arkæologiske undersøgelser på stedet, som foreløbig ikke har kunnet bekræfte denne teori.¹⁰ En tredje mulighed kunne være, at borgen Ørkild (se ndf.) har været identisk med byens borg, Swineburgh. Der synes dog at være flere argumenter, som taler imod en sådan placering, bl.a. at by og borg i så fald var beliggende med en afstand af ca. 1,2 km. Det er samtidig påfaldende, at borgen ifølge denne teori skulle have skiftet navn, ligesom Ørkild i middelalderen muligvis var beliggende i et helt andet sogn, nemlig Tved.¹¹

Byen var i middelalderen omgivet af en befæstning (fig. 2), som man har fundet spor af ved flere arkæologiske udgravninger. De middelalderlige og eftermiddelalderlige kilder nævner både erobring og ødelæggelser af byen og den befæstede

Fig. 3. Den formodede sognegrænse mellem Skt. Nikolaj Kirke (1) og Vor Frue Kirke (2) i middelalderen. Efter *Reinholdt*. – *The probable parish boundary between St. Nikolaj Church (1) and Vor Frue Church (2) in the Middle Ages.*

borg i 1200-tallet, således 1247 og 1252-53 under hertug Abel, Erik Plovpenning og Christoffer I, hvilket bestyrker indtrykket af den nære forbindelse mellem borg og befæstning.¹² Befæstningens udstrækning er ganske veldokumenteret fra forskellige udgravninger. Den udgjorde en slags halvkreds mod Svendborg Sund,¹³ og enkelte dele af volden er mere eller mindre velbevaret, bl.a. i Kyseborgstræde.¹⁴

Byens betydning i 1200-tallet understreges som nævnt af grundlæggelsen af det rige †Gråbrødre Kloster 1236 (s. 68)¹⁵ og i øvrigt af tilstedeværelsen af den betydelige Skt. Jørgensgård (s. 68), nævnt første gang 1291;¹⁶ institutionen er dog sandsynligvis af ældre dato.

Nordøst for købstaden opstod i middelalderen en konkurrerende bymæssig bebyggelse ved borgen Ørkild. Denne borg nævnes første gang 1264,¹⁷ hvor den var i Odensebispens besiddelse, men det kan ikke udelukkes, at borgen Ørkild er lige så gammel som byen.¹⁸ Under Grevefejden 1534 stormede Svendborgs borgere Ørkild, afbrændte borgen og sandsynligvis også forstadsbebyggelsen. 1547 overdragedes brugen af Ørkild By og byjord til borgerne i Svendborg.¹⁹ Området udskiltes af Tved Kommune og indlemmedes i Svendborg Købstad 1926.

BYEN OG KIRKERNE I MIDDELALDEREN

Allerede i 1200-tallet fandtes der to sognekirker (Skt. Nikolaj og Vor Frue) foruden to andre kirkelige institutioner, et tiggermunkekloster (Gråbrødre Kloster) og et spedalskhedshospital (Skt. Jørgensgården). Bortset fra Odense er Svendborg den eneste fynske købstad, der i middelalderen havde mere end ét sogn. Om dette er et oprindeligt forhold, og hvilken af kirkerne, der i så fald etableredes først, er imidlertid stadig et åbent spørgsmål. Da der ikke er bevaret vidnesbyrd om en sognedeling, kan man forestille sig, at man allerede ved byens grundlæggelse har oprettet to sogne, fordi der allerede da eksisterede to kirker. En eventuel senere deling af et oprindeligt sogn måtte i givet fald senest være gennemført i de første år af 1200-tallet.²⁰ Spørgsmålet synes dog ikke at kunne af-

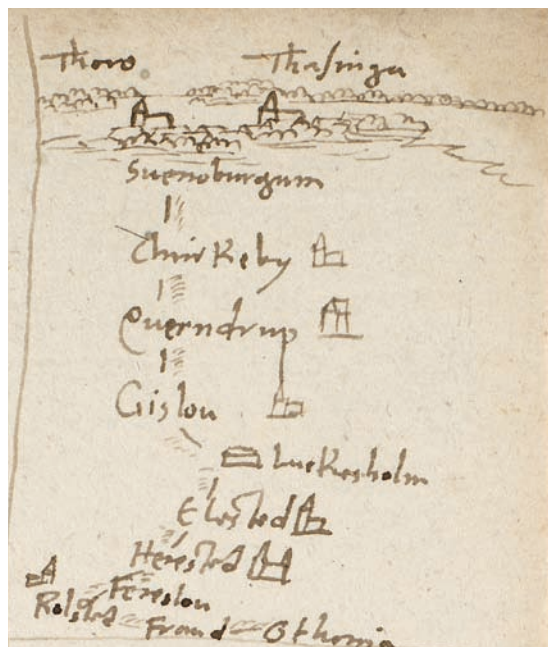

Fig. 4. Skitse over Svendborg by, Thuro og Tåsinge samt rejsen dertil. Tegning af Cornelius Hamsfort 1580-1627. KB. Kallske saml. 668.8°. *Sketch of Svendborg, Thuro and Tåsinge and access route. Drawing by Cornelius Hamsfort, 1580-1627.*

gøres med sikkerhed. At dømme efter arkæologiske vidnesbyrd stammer Skt. Nikolaj Kirke i sin ældste skikkelse antagelig fra 1100-tallet, hvorimod et tilsvarende kendskab til en mulig forgænger for den nuværende Vor Frue Kirke, opført i 1200-tallets første del, savnes, jf. også ndf. Sogneskellene mellem de to købstadssogne og deres udstrækning i øvrigt kendes kun fra senmiddelalderlige kilder. Da disse desuden har ganske sparsomme oplysninger, har 1682-matriklen været anvendt til et forsøg på en rekonstruktion (fig. 3).²¹ Der er mulighed for, at de to bysogne, Skt. Nikolaj og Vor Frue, oprindeligt blev udskilt fra to landsogne med gammel hæv, nemlig Sørup og Tved.²²

At dømme ud fra bygningernes dimensioner og form må Skt. Nikolaj i ældre tid have indtaget førstepladsen. Tager man imidlertid udgangspunkt i antallet af tilbygninger, altre og tilknyttede gilder, synes Vor Frue dog senere i middelalderen at have fået en mere overordnet status i bysamfundet.²³

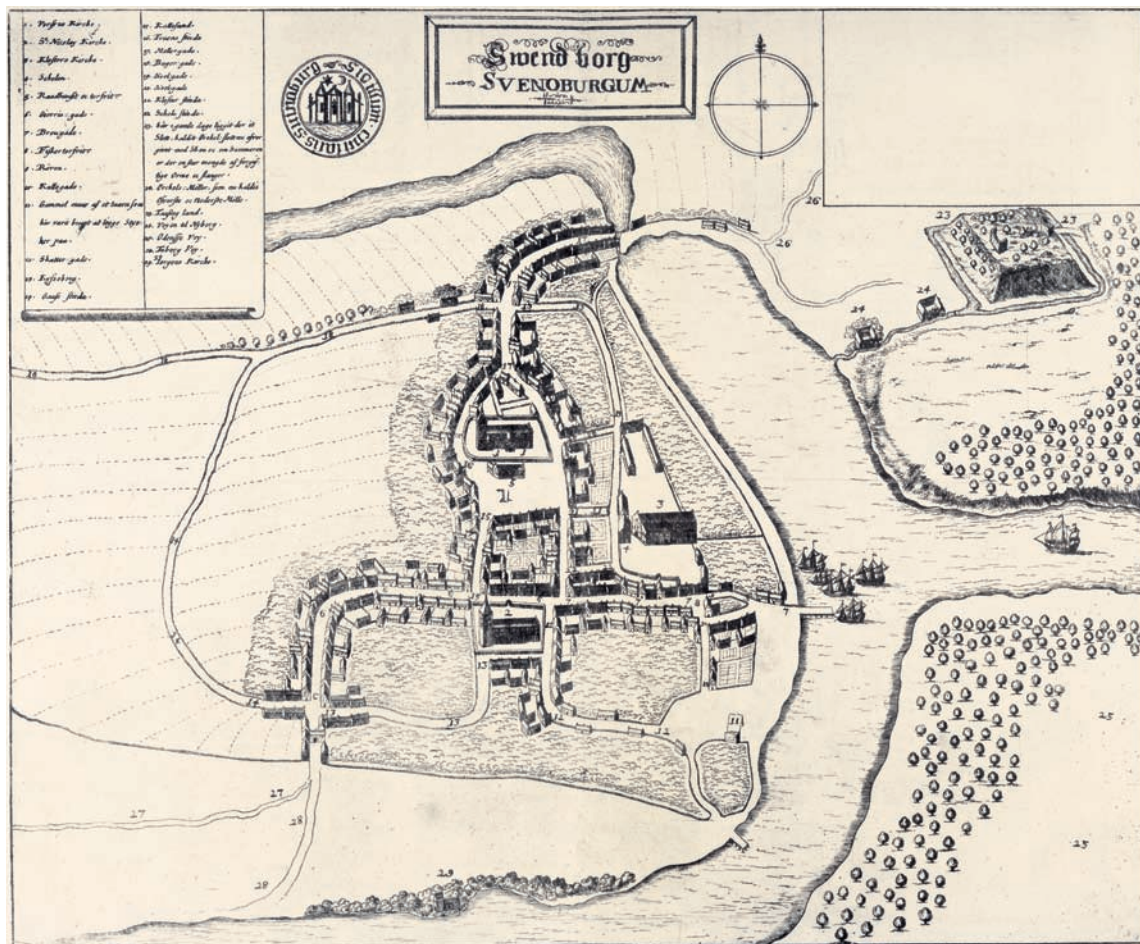

Fig. 5. Prospekt af Svendborg. Kobberstik fra Peder Hansen Resens *Atlas Danicus*, København 1677. – View of Svendborg. From Peder Hansen Resen's *Atlas Danicus*, 1677.

Den nuværende senromanske teglstenskirke, viet *Skt. Nikolaj*, blev opført i første halvdel af 1200-tallet som en treskibet basilika med et kor jævnbredt med midtskibet. Opbygningen og dekorationerne på især koret har nære forbindelser til Nordtyskland. De nedre dele af koret, der er bygget af kampesten, vidner sandsynligvis om en forgænger fra 1100-tallet.

Vor Frue Kirke stammer ligeledes fra første halvdel af 1200-tallet. Den bestod oprindeligt af et skib og et lidt smallere \dagger kor, som senere i middelalderen blev afløst af et langhuskor med korsarme. Kirken har tilsyneladende ikke haft en forgænger af sten, men det kan ikke udelukkes, at der har eksisteret en ældre trækirke på stedet. En sådan er dog ikke konstateret arkæologisk, hvilket for-

mentlig også vil være vanskeligt, da begravelses-tætheden inde i kirken er meget høj.

\dagger *Gråbrødre Kloster* blev stiftet i 1236 af den kongelige byfoged Astrad Frakki. Først o. 1250 opførte man en lille kirke af tegl, som senere blev erstattet af en toskibet højgotisk kirke indviet 1361. På nordsiden af kirken opførtes forskellige klosterbygninger.²⁴

Ved Sørup Sø umiddelbart nordvest for Svendborg By opførtes i romansk tid *Sørup Kirke*. Den består af kor og skib opført af rå og kløvet kamp. I sengotisk tid tilføjedes vesttårn og våbenhus mod syd.

I Sørup Sogn oprettedes i middelalderen en *Skt. Jørgensgård* med et hospital for spedalske. Stedet er som anført første gang nævnt i 1291,¹⁶

men hospitalet er sandsynligvis ældre end dette årstal. Den nuværende unggotiske langhusbygning med tresidet østafslutning fra 1200-tallets anden halvdel har haft en forgænger af træ enten fra 1100-tallet eller fra tiden o. 1200.²⁵

De middelalderlige kirkegårde lå i umiddelbar nærhed af kirkerne. Således var *Skt. Nikolaj Kirkegård* anlagt omkring kirken, hvilket også gjaldt for *Vor Frue Kirkegård*, som lå på kirkebakkens skråninger. *Gråbrodre Kirkegård*, som formentlig hovedsagelig var for de mere velstillede, lå syd for klosterkirken, ligesom der fandtes *kirkegårde* ved *Skt. Jørgensgården* og ved *Sorup Kirke*.²⁶

BYEN OG KIRKERNE EFTER REFORMATIONEN

Under Grevefejden 1534–36 støttede borgerne i Svendborg Christian II. 1534 gjorde de oprør og brændte som nævnt borgen Ørkild af. Byen blev under den efterfølgende borgerkrig anvendt som hovedkvarter for grev Christoffers tropper, hvilket formentlig i sig selv har været en belastning. Efter slaget ved Øksnebjerg, hvor Christian III's feltherre, Johan Rantzau, sejrede over grev Christoffer, blev Svendborg overladt til et af Rantzaus regimenter, som derefter plyndrede byen.²⁷

Fig. 6. Kort over Svendborg by. Akvarel af Lauritz Pedersen Nærae 1771. – Map of the town of Svendborg. Watercolour by Lauritz Pedersen Nærae, 1771.

Fig. 7. Kort over Svendborg by 1819. Assistens Kirkegård fra 1821 tilføjet med blyant. – Map of the town of Svendborg, 1819. Assistens churchyard from 1821 added in pencil.

Byen blev også i den efterfølgende tid hærget af krig, værst af Svenskekrigene 1657-1660. Det tog lang tid for byen at rejse sig oven på sven-skernes besættelse, som var nærmest katastrofal for befolkningen på Fyn. Således var 187 boliger svarende til 70 % af Svendborgs ejendomme blevet ramt af krigen.²⁸ Det varede således også længe, før Svendborgs skibsfart og handel igen var på samme niveau som før.²⁹ Som andre købstæder blev også Svendborg med jævne mellemrum ramt af alvorlige epidemier som f.eks. pest (bl.a. 1602). En voldsom bybrand hærgede 1789. Ved denne hændelse brændte en stor del af husene i Kullinggade og Skattergade ned, mens kirkerne ikke synes at være blevet berørt.

Ved reformationen blev *Gråbrødre Kloster* nedlagt. Allerede 1530 havde kongen dog overgivet

det til byen, så man kunne indrette hospital for fattige og syge i en stor del af bygningerne.³⁰ Planerne realiseredes imidlertid først endeligt efter 1586, da stedet var blevet købt af fru Helvig Hardenberg til Arreskov.³¹ Hospitalet omfattede ikke kirken, som formentlig straks efter reformationen stilledes til rådighed for de to sognemenigheder,³² mens man i klostrets vestfløj indrettede en latinskole.³³ Det var dog stadig muligt at blive begravet på kirkegården frem til o. 1600 og i kirken frem til 1805.³⁴ Kirken blev revet ned 1828, mens andre dele af klostrets bygninger stod frem til 1875, således et lille hus mod vest og Priorgården nord for klostret.³⁵ Anlægget er i øvrigt generelt veldokumenteret ud fra gamle opmålinger og nyere arkæologiske undersøgelser.³⁶

Fig. 8. Svendborg Skibsbro set fra Frederikssøen. Ukendt maler o. 1860. I Svendborg Museum. – *Svendborg harbour seen from the island of Frederikssø. Unknown artist, c. 1860.*

Også *Skt. Jørgensgården* blev efter reformationen indrettet til mild stiftelse, dvs. til et almindeligt hospital for fattige gamle og syge.³⁷ Kirken blev, mens hospitalet var for spedalske, udelukkende benyttet af de syge. Da sognepræsten ved Sørup Kirke fra midten af 1500-tallet også var præst for *Skt. Jørgens Kirke*, søgte en del af områdets beboere nu denne kirke i stedet for Sørup. Således opstod i den sydlige del af Sørup Sogn et nyt *Skt. Jørgens Sogn*, der dog først i 1963 fik status af selvstændigt sogn, efter at det gradvist havde overtaget rollen som det førende af de to.³⁸ Af anlægget er bevaret kapellet, nu *Skt. Jørgens Kirke*, mens selve hospitalet er forsvundet.

BYEN OG KIRKERNE I NYERE TID

1800-tallet med den begyndende industrialisering var en lang vækstperiode for byen. Indbyggertallet seksdobledes, hvilket medførte, at byen ikke længere kunne holde sig inden for de gamle grænser.

1824 blev *Skt. Nikolaj* stort set ombygget i gotisk stil, men atter ført tilbage til det oprindelige senromanske udseende 1892-94. *Vor Frue* blev restaureret 1884, dog på en måde, som ud fra nutidige normer må betragtes som ganske hårdhændet.

1820 forrettede man de sidste begravelser på byens to gamle kirkegårde. Året efter indviedes *Assistenskirkegården* i den sydlige del af byen på *Skt. Nikolaj Kirkevænge*. Kirkegården var fælles for de to kirker og blev siden udvidet flere gange, bl.a. 1903. Den benævnes siden Den gamle Kirkegård. Navnet skal ses i forbindelse med anlæggelsen af *Fredens Kirkegård* 1932, senere kaldet Den nye Kirkegård. Den ligger i den nordøstlige del af byen mellem Glarmestervej og Fruerstuevej.

Metodisterne fik 1882 deres egen kirke, *Skt. Johannes Kirke*, på Lundevej tegnet af arkitekt J. Eckersberg. En romersk-katolsk kirke, *Skt. Knuds Kirke*, blev i 1887 indrettet i en tidligere cikoriefabrik i Havnegade. Sammen med kirken oprettedes et ordenshus og en skole. I Pjentemøllestræde

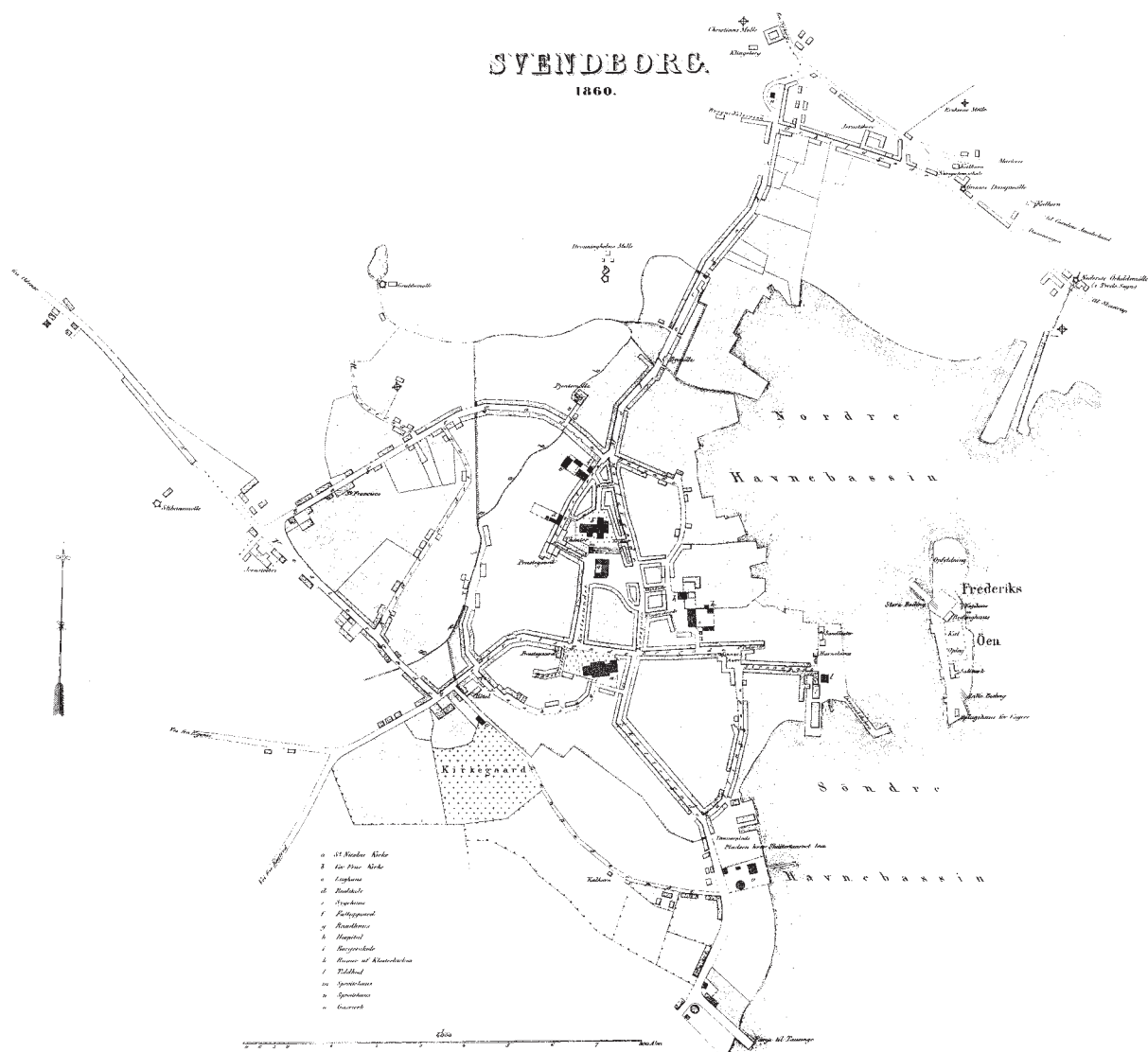

Fig. 9. Kort over Svendborg 1860. 1:10.000. Trap, 1. udg. – *Map of Svendborg, 1859.*

opførtes 1908 baptisternes kirke, *Bethania*, tegnet af arkitekt R. Madsen. *Fredens Kirke* var oprindeligt kirkegårdskapel på den nye kirkegård i den nordvestlige del af byen. Den gule teglstensbygning med kamtakgavl af arkitekt Andreas Jensen blev dog allerede 2. dec. 1945 indviet som kirke. 1931 indlemmedes landsognene Sørup og Skt. Jørgens i Svendborg Kommune, hvorefter købstaden udgjorde fire sogne og tre pastorater, idet de indlemmede landsogne udgjorde et pastorat. 1963 blev Sørup dog et selvstændigt pastorat. *Fredens Sogn* udskiltes af Vor Frue 1987.

Sagn. Ved en af kirkerne i Svendborg findes en kirkehest, som kan høres på gaden om natten. Den har en løs sko, som klapper, og derfor kan man kende den på lyden.³⁹

NOTER

¹ Afsnittet om kirkerne i Svendborg er redigeret af Marianne Goral Krogh Johansen med bidrag af Sven Rask. Om byens historie generelt kan henvises til: Joachim Begtrup, *Forsøg til en Beskrivelse over Svendborg Kjøbstæd med Grundtegnig*, Odense 1823 (Begtrup);

Johannes Olsen, *Svendborg Bys Historie*, Svendborg 1919 (Olsen); J. O. Bro-Jørgensen, *Svendborg Købstads Historie I*, Svendborg 1959 (Bro-Jørgensen); Ove Marcussen, *Svendborg Købstads Historie II*, Svendborg 1960 (Marcussen); Henrik M. Jansen, »På sporet af vikingetidens Svendborg. Udgravningerne i sommeren 1972«, *FyMi* 1972, 43-62 (Jansen 1972); Henrik M. Jansen, »Svendborgs befæstning i middelalderen. De arkæologiske undersøgelser sommeren 1973«, *FyMi* 1973, 49-67 (Jansen 1973); Henrik M. Jansen, »Et middelalderbysamfund tager form«, *FyMi* 1974, 168-188 (Jansen 1974); Helle Reinholdt, *Middelalderbyen Svendborg*, Gylling 1992 (Reinholdt); *Svendborg Sct. Nicolai*, Kaare Lund Rasmussen (red.), Gylling 2008.

² *DaStedn* 13, 6-7; Reinholdt 28.

³ *DiplDan* 1, VI, nr. 98.

⁴ *DiplDan* 2, I, nr. 92.

⁵ Hans Krongaard Kristensen, »Sct. Nicolai Kirkes middelalderlige bygningshistorie«, *Svendborg Sct. Nicolai*, Kaare Lund Rasmussen (red.), Gylling 2008, 24 (Krongaard Kristensen 2008).

⁶ Reinholdt 29.

⁷ Jansen 1974 168; Krongaard Kristensen 2008 (note 5) 24.

⁸ Jansen 1973 61-64; Krongaard Kristensen 2008 (note 5) 23.

⁹ Begtrup 4 f. og 54; Bro-Jørgensen 18.

¹⁰ Jansen 1972 48.

¹¹ Krongaard Kristensen 2008 (note 5) 22 f.

¹² If. Rydårbogen afbrændtes Svendborg By (»oppidum Swineborg») af Erik Plovpenning 1247, jf. Ellen Jørgensen, *Annales Danici Medii Aevi*, Kbh. 1920, 113, mens erobringen af borgen (»castrum Swinaburgh») og drabet på borgens folk (»castrensibus») 1252-53 er nævnt i Visby- og Slesvigannalerne, jf. samme 137, 135, endvidere også s. 114-15, 131, 147, 153, 194, 207; Peder Olsen, »De ordine fratrum minorum«, *Scriptores minores historiae danicae*, M. Cl. Gertz (udg.), II, 293-94; Arild Huitfeldt, *Danmarks Riges Krønike. Chronologia I*, Kbh. 1600 (1977), 181; Reinholdt 27.

¹³ Reinholdt 74 ff.; Jakob Tue Christensen, »Et nyt Bagergadefund. Undersøgelse af middelalderbyens befæst-

ning på grunden Bagergade 43«, *ÅrbSvendborg* 1994, 37; Krongaard Kristensen 2008 (note 5) 23 f.

¹⁴ Reinholdt 75.

¹⁵ Jf. Olsen i *Scriptores minores* (note 12), 293.

¹⁶ *DiplDan* 2, IV, nr. 3.

¹⁷ *DiplDan* 2, I, nr. 432.

¹⁸ Bispeborgen har antagelig haft sit eget kapel, dog savnes konkret viden herom.

¹⁹ *DaKancReg* 333.

²⁰ Krongaard Kristensen 2008 (note 5) 21 f.; Ebbe Nyborg, »Kirke og sogn i højmiddelalderen«, *Middelalderbyen*, Søren Bitsch Christensen (red.), Aarhus 2004, 113-190, særligt om Skt. Nikolaj, 142.

²¹ Reinholdt 40. De oplysninger, som kendes fra senmiddelalderlige kilder, stemmer overens med 1682-matriklen, hvorfor den betragtes som pålidelig i forbindelse med en rekonstruktion.

²² Reinholdt 40.

²³ Krongaard Kristensen 2008 (note 5) 28, 31.

²⁴ Krongaard Kristensen 2008 (note 5) 24 f.

²⁵ Krongaard Kristensen 2008 (note 5) 25 f.

²⁶ Reinholdt 35-39.

²⁷ Reinholdt 98.

²⁸ Aage Fasmer Blomberg, *Fyns vilkår under svenskekrigene 1657-60*, Odense 1973, 454.

²⁹ Olsen 130-133; Bro-Jørgensen 173.

³⁰ Frederik I.s Registranter 272 f.

³¹ *HofmFund* 6, 78 ff.

³² Bro-Jørgensen 146.

³³ *DaKancReg* 204.

³⁴ Henrik M. Jansen, »Preliminary Report of the Excavations 1975-80«, *The Archaeology of Svendborg. Denmark* 3, 1985, 22. LAFyn. Kirkeinsp.ark. Rgsk.

³⁵ Hans Krongaard Kristensen, *The Franciscan Friary of Svendborg*, Svendborg 1994, 12 (Krongaard Kristensen 1994).

³⁶ Krongaard Kristensen 1994 (note 35); udgravningsbetretninger i Svendborg Museum.

³⁷ Reinholdt 41 f.

³⁸ Olaf Olsen, »De spedalskes kapel«, *FyMi* 1963, 5 f.

³⁹ Tang Kristensen, *Danske Sagn* III, 351.

THE CHURCHES IN SVENDBORG

The town of Svendborg is situated in Southern Funen on a small bay which curves into the coastline of Funen from the Svendborg Sound near the point where Skårupøre Sound and Thurø Sound branch out to the east and south. The medieval town was sited on a 20 metre-high rise surrounded by coastal meadows or marshy areas both to the north and the south.

The town was built at a natural crossing point between Funen and Tåsinge and was the centre for connections between the islands in the South Funen archipelago. It then developed into the most important coastal market town on Funen. The town had close trading and cultural connections with North Germany, as is discernible not least in the architecture of the two parish churches.

The place-name of Svendborg is composed of two elements, the second one 'borg' meaning castle or fortress. The first element is probably derived from the animal 'svin' – pig – and the original name of the location was 'Swineburgh'. The name was connected with a castle of the same name but of unknown situation.

Svendborg is first mentioned in 1229, when Valdemar the Conqueror donated the castle to his Portuguese daughter-in-law Eleonora. The first known privileges are from 1253; they are merely affirmations of earlier privileges. Archaeologically the town can be traced back at least to the middle of the 12th century, but also possibly to an earlier date.

In the Middle Ages Svendborg was surrounded by a fortification; its extent has been identified by several archaeological excavations. The importance of the town in the 13th century can be seen from the founding of a wealthy Greyfriars' monastery in 1236 and from the presence of the important lepers' hospital, St Jørgensgård. It is named for the first time in 1291, but is probably older.

East of the town a rival settlement grew up in the Middle Ages, at the castle of Ørkild. That castle was first mentioned in 1264, but may be as old as the town. During the civil strife in Denmark in 1534 Svendborg's citizens stormed the castle of Ørkild; they burned down the castle and probably also the houses of the surrounding area.

Apart from Odense, Svendborg is the only market town on Funen that had more than one parish in the Middle Ages, i.e. St Nikolaj and Vor Frue (Our Lady). Whether this was the case from the start, or which of the churches was established first, is an open question. It may have been the case that when the town was first founded two parishes were set up, and if so that would imply that there were two churches there already. If a single original parish was divided later this must have happened at latest in the early years of the 13th century.

Both of the now existing churches date from the first half of the 13th century. *St Nikolaj* was built as a three-aisle basilica, which probably contains the remains of an older †church. *Vor Frue* is today a single-nave single-aisled building,

but consisted originally of a nave and a narrower chancel, which was replaced already in the late Middle Ages by a Gothic chancel. The *Greyfriars monastery* was founded in 1236 by Astrad Frakki, the royal town bailiff. Initially a small brick church was built, in around 1250, and it was later replaced by a two-aisled Gothic church that was consecrated in 1361. On the north side of the church the monastery buildings were constructed. In the Middle Ages in the parish of Sørup a *St George hospital for lepers (St Jørgensgård)* was established. The place is first mentioned in 1291, but the hospital was probably of an earlier date. The present-day early Gothic long house, with a three-sided east end, from the second half of the 13th century, had a predecessor of wood that dated either from the 12th century or from just around 1200.

As already mentioned, during the civil war of 1534–36 the citizens of Svendborg rebelled in 1534 and burned down Ørkild Castle. The town of Svendborg was also damaged by war in later times; the Swedish Wars of 1657–1660 inflicted the worst harm and it took a long time for the town to recover from the Swedish occupation, which was virtually catastrophic for the population of Funen. It also took a long time before Svendborg's shipping and sea trading again reached the level it had previously sustained. A violent town fire ravaged Svendborg in 1789. Many of the houses in Kullinggade and Skattergade burned down, but the churches do not appear to have been damaged.

After the Reformation the *Greyfriars monastery* was closed down, and in 1828 the church was pulled down, together with the west wing. The structure is known, however, from old sketches and recent archaeological investigations.

More recent churches. In 1882 the Methodists acquired a church of their own on Lundevej, *St Johannes*. A Roman Catholic church, *St Knud's*, was set up in 1887 in a former chicory-processing factory in Havnegade, and in 1908 *Bethania* was built in Pjentemøllestræde. *Fredens Kirke* was originally a churchyard chapel in the new churchyard in the northwestern part of the town. It was consecrated as a church on 2 December 1945.